

KOLDING KOMMUNE

Beredskabsplan og handlevejledning

til forebyggelse og håndtering af sager med mistanke eller viden
om vold eller seksuelle krænkelser af børn og unge

Forebyggelse og håndtering af sager med mistanke eller viden om vold og seksuelle krænkelser af børn og unge

FORORD

Formålet med beredskabet er:

- ▶ At afklare definitioner og begreber.
- ▶ At formidle viden om tegn og signaler på, at et barn - en ung kan være udsat for vold eller seksuelle overgreb.
- ▶ At øge kendskabet til handlemuligheder og handlepligt i forbindelse med viden eller mistanke om vold eller seksuelle overgreb.
- ▶ At tilstræbe en hurtig, ensartet og professionel håndtering af sager, der vedrører vold eller seksuelle overgreb.
- ▶ At sikre, at alle ansatte på børn- og ungeområdet i Kolding kommune kender og anvender Kolding Kommunes beredskab ved mistanke om vold og seksuelle overgreb imod børn og unge.
- ▶ At skabe et grundlag for at fortsætte arbejdet med forebyggelse af af vold og seksuelle overgreb mod børn og unge.

Beredskabet tager udgangspunkt i Barnets Reform, Overgrebspakken samt Kolding Kommunes Sammenhængende Børnepolitik.

Indholdet og handlevejledningerne tager bl.a. afsæt i Viden Center SISO's inspirationskatalog, i Kolding kommunens nuværende beredskab for området, egne erfaringer og i andre kommuners beredskaber.

Beredskabet, relaterede oplysninger og links findes på: **www.kolding.dk**

Definitioner og begreber i sager om vold og seksuelle overgreb:

For at kunne observere og reagere på viden eller mistanke om vold og seksuelle krænkelser er det nødvendigt at definere, hvad der forstås ved vold og seksuelle overgreb, og at uddybe de begreber, som knytter sig hertil.

I dette beredskab har vi taget afsæt i de definitioner, som henholdsvis SISO og Socialstyrelsen anvender for dels seksuelle overgreb og dels overgreb omhandlende fysisk og psykisk vold.

"Kommunalbestyrelsen skal udarbejde et beredskab til forebyggelse, tidlig opsporing og behandling af sager om overgreb mod børn og unge. Beredskabet skal udformes skriftligt, vedtages af kommunalbestyrelsen og offentliggøres. Kommunalbestyrelsen skal revidere beredskabet løbende efter behov, dog med maksimalt 4 års interval."
(Serviceloven § 19, stk. 5.).

Målgruppe:

Beredskabet henvender sig til alle professionelle, der i deres arbejde har kontakt med børn og unge under 18 år. Det gælder både ledere, ansatte i dagpleje, dagtilbud, skoler, skolefritidsordninger, klubber, hele fritidsområdet, sundhedsplejen, myndighedsrådgivere, pædagogisk psykologisk rådgivning, behandlingstilbud til børn og unge og deres familier, den kommunale tandpleje, døgninstitutioner, socialpædagogiske opholdssteder, plejefamilier og andre, der i kraft af deres arbejde er i kontakt med børn under 18 år.

Forældreansvarsloven:

"Barnet har ret til omsorg og tryghed. Det skal behandles med respekt for sin person og må ikke udsættes for legemlig afstraffelse eller anden krænkende handling".
(§2,stk.2).

Definition af vold:

Vold er en handling eller trussel, der – uanset formålet – er egnet til eller skader en anden persons integritet, eller som skræmmer, smerter eller skader personen. Volden kan have samme effekt på andre personer, der overværer eller overhører handlingen. Volden kan både være en bevidst handling eller en handling, der sker i affekt.

Forældreansvarsloven præciserer også, at fysisk eller psykisk vold mod børn og unge ikke er tilladt:

Fysisk vold kan fx. være:

- ▶ slag, spark
- ▶ brændemærkning
- ▶ skoldning
- ▶ kvælertag
- ▶ anden form for straf, hvor barnet - den unge rammes direkte på kroppen.
- ▶ voldsomme rystelser af mindre børn, som kan føre til hjerneskade

Psykisk vold kan fx. være:

- ▶ forskellige former for verbale trusler og afstraffelse
- ▶ indespærring
- ▶ at blive forladt
- ▶ følelsesmæssig afvisning
- ▶ nedgørelse eller nedværdigende behandling
- ▶ overværelse af vold i hjemmet

Definition af seksuelle overgreb:

Seksuelle overgreb mod børn er karakteriseret ved følgende:

- ▶ Den voksne udnytter barnets tillid.
- ▶ Det seksuelle overgreb krænker barnets integritet.
- ▶ Det er en handling, som barnet ikke kan forstå eller misforstår, og som barnet ikke er modent til at give samtykke til.
- ▶ Det seksuelle overgreb er udtryk for den voksnes behov og på den voksnes betingelser, eller et udtryk for børn og unge, der udsætter andre børn og unge for seksuelt grænseoverskridende adfærd.
- ▶ Det er en handling, som overskrider samfundets lovgivning og den almindelige moral.

Tidlig opsporing af vold og seksuelle overgreb er vigtigt. Man ved, at jo før man opdager noget og reagerer, jo bedre er chancen for at hjælpe barnet og reducere følgevirkningerne. Det er derfor vigtigt at kende til de tegn og signaler, barnet/den unge kan udvise, når det udsættes for overgreb.

Der findes dog ingen entydige signaler på, at et barn eller en ung har været udsat for vold eller seksuelle overgreb. Det kan være svært – selv for erfarne fagfolk – at gennemskue baggrunden for barnets/den unges reaktioner og eventuelle mistriksel. Børn og unge er forskellige og reagerer forskelligt. Nogle er direkte og fortæller om deres oplevelser til en voksen, de har tillid til. Andre fortæller det indirekte og antydningvist. De fleste børn og unge er dog tilbageholdende med at fortælle om oplevede overgreb. Ændrer et barn/en ung pludselig adfærd fysisk eller psykisk, kan det ofte skyldes, at der er sket noget voldsomt i barnets/den unges liv.

Hvis fx et barn/en ung ændrer sig fra at være aktivt, livligt, udadvendt og socialt velfungerende til at blive passiv, angst eller måske aggressiv, trække sig fra vennerne og undgå institutionen, er der ALTID grund til at være opmærksom og tale med barnet/den unge om det, man ser.

Det kan imidlertid være svært at identificere, hvilke tegn og signaler der er tegn på vold eller seksuelle overgreb, og hvilke tegn der skyldes andre former for mistriksel.

Tegn på vold

En række af de symptomer, der nævnes under tegn på seksuelle overgreb kan også være gældende for børn eller unge, der har været udsat for psykisk eller fysisk vold.

Derudover er der følgende tegn, du skal være opmærksom på i forhold til, om et barn er udsat for fysisk vold:

- ▶ Mærker efter slag (med hånd eller redskaber), brandmærker, sår på kroppen eller lign.
- ▶ Skader efter rusk, kast og spark
- ▶ Mærker efter kvælningsforsøg
- ▶ Brud på arme, ben, kraveben eller andre knoglebrud
- ▶ En række adfærdsmæssige tegn, jf. ovenfor

Tegn på seksuelle overgreb

Følgende tegn og signaler kan forekomme i forbindelse med seksuelle overgreb:

- ▶ Påfaldende og ikke alderssvarende seksualiseret adfærd
- ▶ Ikke alderssvarende viden om seksuelle emner
- ▶ Ikke alderssvarende interesse i forhold vedr. egen eller andres seksualitet
- ▶ Svage personlige grænser
- ▶ Seksuelt grænseoverskridende adfærd
- ▶ Pludselig ændret adfærd
- ▶ Påfaldende påklædning eller kropsattitude
- ▶ Fysiske tegn, fx blå mærker
- ▶ Pludselig eller påfaldende modvilje mod at være sammen med en bestemt person
- ▶ Pludselig eller påfaldende modvilje mod at være sammen med personer af et bestemt køn
- ▶ Regredierende adfærd
- ▶ Enten udad-reagerende adfærd med aggressivitet eller indadvendt adfærd med tilbagetrækning
- ▶ Overtilpassethed
- ▶ Opmærksomhedsvanskeligheder
- ▶ Vanskeligheder med affektregulering
- ▶ Ufrivillig vandladning eller afføring

- ▶ Somatiske symptomer
- ▶ Angst, opgivenhed eller depressive symptomer
- ▶ Selvskadende adfærd (fx cutting)
- ▶ Selvmordsadfærd
- ▶ Søvnforstyrrelser
- ▶ Spiseforstyrrelser

Generelt er det vigtigt at huske på, at ikke al vold kan ses på et barn/en ung. Fysisk vold efterlader ofte mærker på kroppen, men mærkerne vil i mange tilfælde være skjult under tøjet.

Psykisk vold efterlader ikke synlige mærker uden på kroppen, men der sker skade på barnets/den unges psykiske/mentale udvikling – og skaden kan være lige så omfattende som ved fysisk vold.

Man skal være opmærksom på, at tegn og signaler afhænger af børn og unges alder og modenhed og af konteksten. Det er vigtigt altid at forholde sig undersøgende til de tegn og signaler, et barn/en ung udviser, og vurdere det i et helhedsperspektiv.

BEHOV FOR MERE VIDEN?

Du kan læse mere om tegn og signaler og få flere gode råd til, hvordan man handler på dem i SISO's inspirationskatalog "Den Professionelle Tvivl".

Kataloget er gratis og kan hentes her:
<http://shop.servicestyrelsen.dk/collections/born-og-unge/products/den-professionelle-tvivl-tegn-og-reaktioner-paa-seksuelle-overgreb-mod-boern-og-unge>

Risikofaktorer?

Vold og seksuelle overgreb kan forekomme i alle samfundslag og alle familier. Der findes dog viden om, at følgende risikofaktorer øger risikoen for overgreb.

Opvækst under ustabile familieforhold og manglende omsorg, herunder:

- ▶ Forældre med misbrugsproblemer og psykisk sygdom
- ▶ Vold i hjemmet
- ▶ Mange skoleskift
- ▶ Belastende oplevelser i familien (sygdom/død)
- ▶ Dårlig kontakt mellem børn og forældre
- ▶ Børn med handicap
- ▶ I sager om seksuelle overgreb er der en overrepræsentation af piger.

Børn og unge med handicap?

Børn og unge med handicap kan være særligt udsatte for seksuelle overgreb. De kan have et konkret behov for hjælp til personlig pleje og hygiejne, og så kan grænserne for det, som andre vil opleve som intimsfæren, let blive brudt. Det kan være svært at vurdere, om en berøring sker tilfældigt eller bevidst. Undersøgelser peger på, at børn og unge med handicap har to til tre gange så stor risiko for at blive udsat for et seksuelt overgreb end andre børn og unge.

Når du omgås børn og unge med handicap, kan det være vanskeligt at forstå og tolke barnets/den unges reaktioner. Derfor er det vigtigt at vurdere, om der er reaktioner, som ikke kan forklares umiddelbart, ved at lytte til barnet/den unge og være opmærksom på non-verbale reaktioner. Det er særligt vigtigt, at børn og unge med handicap lærer at sige fra og sætte grænser.

Du kan læse mere om forebyggelse og håndtering af seksuelle overgreb mod mennesker med handicap her: www.forebygovergreb.dk

Børn og unge anbragt på døgninstitutioner:

Børn og unge anbragt på døgninstitutioner kan være

særligt udsatte for overgreb børn og unge imellem, idet nogle af børnene/de unge tidligere i deres liv har været udsat for grænseoverskridende handlinger, og som følge af dette have problemer med normale grænser for adfærd.

Kolding Kommunes døgninstitutioner har derfor udfærdiget en handlevejledning for personalet, kaldet "Seksualpolitik og beredskabsplan".

Forebyggelse og tidlig opsporing:

Tidlig opsporing er afgørende i sager, hvor børn og unge har været udsat for vold eller seksuelle overgreb. Det ved vi fra både forskning og erfaring. Derfor fortsætter arbejdet i Kolding Kommune med at forebygge overgreb og sikre en tidlig opsporing på alle daginstitutioner, skoler, dagplejer, i foreninger, dagbehandlingstilbud, døgnbehandlingstilbud samt i Familierådgivningen.

Til brug for dette arbejder Kolding Kommune med børnelinealen, der skal forsøge at give en fælles forståelse af, hvornår der er grund til bekymring i forhold til et barn, og at graduere denne bekymring.

Kolding Kommunes udgave af børnelinealen kan ses dette link: www.Bornelinealen.

Målet er yderligere at øge opmærksomhed og viden om overgreb mod børn og unge, og for at hver enkelt institution og afdeling arbejder på at skabe en kultur og en tilgang til arbejdet, som styrker muligheden for tidlig opsporing og kvalificeret handling. Kolding kommune har ligeledes ansat socialrådgivere på henholdsvis børneområdet og skoleområdet.

Disse rådgiveres funktion er at være sparringpartnere for ansatte på området med henblik på afklaring af bekymringsgrad og eventuel underretning.

Forebyggelse og tidlig opsporing handler i høj grad om at have fokus på følgende:

- ▶ Mødet med børn og unge – integreret i samtale, relation, samvær og undervisning
- ▶ Gode procedurer ved ansættelse af nyt personale
- ▶ Etablering af en fælles forståelsesramme på den enkelte afdeling/institution om begreberne vold og seksuelle overgreb
- ▶ Et godt tværfagligt samarbejde, hvor rolle-afklaringen for hver enkelt er italesat
- ▶ En kontinuerlig kompetenceudvikling, som bl.a. sikrer, at medarbejderne er opdateret på ny viden, nye udviklinger og kompetencer på området, fx juridiske faldgruber, samtaleteknikker etc.
- ▶ En klar bevidsthed, både på arbejdspladsen samlet, og hos hver enkelt medarbejder om procedurerne og retningslinjerne i forhold til beredskab, handling og sagsgange, når der opstår mistanke eller konkret kendskab til et overgreb
- ▶ En klar bevidsthed, både på arbejdspladsen samlet, og hos hver enkelt medarbejder om mulighederne for at indhente faglig sparring og rådgivning.

Huskeregler og fokuspunkter i arbejdet:

Åbenhed forebygger!

I et miljø, hvor det er naturligt at lufte sin tvivl og tale om, hvad man tænker - uden at skulle stilles til regnskab for det - stiger chancen for at opfange de alvorlige sager i tide.

Alle emner skal kunne drøftes åbent – også vold og seksuelle overgreb.

Omsorg skaber fortrolighed!

I et miljø, hvor børn føler sig trygge, og hvor hemmeligheder tages alvorligt og håndteres rigtigt, bliver det nemmere for børn og unge at betro sig til de voksne ansatte.

Selværd sætter grænser!

En fokuseret og fagligt velfunderet pædagogiske indsats styrker barnet/den unges selværd. Indsatsen skal bl.a. lære barnet/den unge om deres krop, og gøre dem bevidste om deres rettigheder. Dette vil hjælpe barnet/den unge med at sætte grænserne det rigtige sted og sige fra i forhold til grænseoverskridende handlinger.

Spilleregler skaber klarhed!

På en arbejdsplads, som har klare spilleregler for omgangsformen mellem børn og voksne, bliver det nemmere at reagere på det unormale og sætte en stopper for det uhensigtsmæssige samvær.

Viden virker!

Når både ledere og medarbejdere er fagligt klædt på til at spotte tegn og signaler og samtidig ved, hvordan de skal reagere på bekymringer, mistanker og konkret viden, skaber det en tryghed, en naturlig opmærksomhed og en rettidig og korrekt håndtering den dag, hvor behovet faktisk opstår.

Fokus på afstemning af normer og adfærd på arbejdspladsen.

Alle medarbejdere kommer med forskellige normer i rygsækken. Det, der virker indlysende for én medarbejder, er det ikke nødvendigvis for andre.

Når man drøfter, hvordan spillereglerne skal være på en institution eller i en afdeling, er det derfor en god idé at starte med at få afstemt normerne og debatteret, hvor grænserne går på denne arbejdsplads.

Nedenfor følger en række spørgsmål, som kan være relevante for sådan en debat:

- ▶ Er den nødvendige viden om børn og unges normale seksuelle adfærd tilstede på arbejdspladsen?
- ▶ Hvornår, hvor og hvor længe er det i orden, at voksne er alene med børn/unge?
- ▶ Er det i orden at give børn/unge kram? Knus? Kys?
- ▶ Kan nye medarbejdere sendes alene på tur med
- ▶ Er der klare regler for, hvem der sover sammen med børn/unge, når afdelingen er på tur?
- ▶ Går en medarbejder i bad/klæder om sammen med børn og unge?
- ▶ Hvilket sprog taler de voksne indbyrdes – og i forhold til barnet - den unge?
- ▶ Hvordan tales der om seksuelle handlinger, kønsorganer osv? Hvilke ord bruges?
- ▶ Hvad er acceptabel påklædning på stedet?
- ▶ Er der situationer, som kan blive omfattet som kontroversielle, hvor der bør være særlige regler, fx besked til nærmeste leder, notatpligt e.l.?
- ▶ Hvordan introduceres nye medarbejdere til institutionens/afdelingens værdier og normer?
- ▶ Hvordan orienteres forældre og andre samarbejdspartnere om institutionens/afdelingens værdier og normer?
- ▶ Hvordan sikres det, at alle på arbejdspladsen kender til de fælles spilleregler?

Styrkelse af det tværfaglige samarbejde i Kolding Kommune:

Kolding Kommune har generelt fokus på forebyggelse og tidlig indsats, og har også på børn og ungeområdet en række tiltag for at sikre det tværfaglige samarbejde.

"Arbejdet med børn/unge og deres familier skal bygge på, at indsatsen sker så tidligt som muligt og med udgangspunkt i en tværfaglig indsats.

Den, der ser problemet, har et medansvar for at løse det. Omsorgen og ansvaret for det enkelte barn er ikke kun forældrenes og det offentliges. Ansvar ligger også hos det øvrige samfund, herunder de enkeltpersoner og foreninger, som børnene støder på i deres liv."

(Uddrag af Kolding Kommunes sammenhængende børnepolitik).

Specifikt har Familierådgivningen har en række samarbejdsaftaler med relevante samarbejdspartnere på børn og familieområdet, bl.a.:

- ▶ Kolding Kommunes Krisecenter, på dette link kan ses "Opgavefordeling mellem Kolding Kommunes krisecenter og Kolding kommunes Familierådgivningen".
- ▶ **Børneteam:** tværfagligt team, forankret i Familierådgivningen. Formål: at sikre en tværfaglig, hurtig og effektiv indsats i sager, hvor der er stor bekymring i forhold til sårbare eller meget unge gravide, og i sager vedr. børn i alderen fra 0 til 13 år, hvor der er kommet alvorlige underretninger i forhold til barnets trivsel.
- ▶ **Ungeteam:** tværfagligt team, forankret i Familierådgivningen. Formål: bl.a. at sikre mere præcise vurderinger/undersøgelser, sikre sammenhæng og helhed i indsatsen og sikre mindst mulige, men effektive indsats i forhold til sårbare unge i alderen 14-18 (23) år.

LINKS OG GODE RÅD

Der er også hjælp og inspiration at hente her:

www.socialstyrelsen.dk/iso/
www.forebygovergreb.dk
www.voresansvar.dk – skal slettes
www.januscentret.dk
www.boerneraadet.dk
www.boernsvilkaar.dk
www.familievold.dk

- ▶ **Tværfagligt ungesamarbejde:** projekt for unge i alderen 13- 23 år, hvor det vurderes, at der er behov for en særlig og koordineret indsats. Formål: at de professionelle i samarbejdet bygger videre på hinandens viden og koordinerer oplysningerne, således at den unge og familien oplever en hurtig, helhedsorienteret indsats med udgangspunkt i den unges, familiens og netværkets ressourcer.
- ▶ **Den trygge vej:** tværfagligt samarbejde imellem Børn og ungepsykiatrien, pædagogisk psykologisk rådgivning og Familierådgivningen med det formål at sikre en koordineret og sammenhængende indsats fra de 3 områder.
- ▶ **Samarbejdsaftale med Børnehus Syd**

Underretningspligt og handlemuligheder.

Alle borgere har pligt til at underrette de sociale myndigheder, hvis de får kendskab til overgreb mod et barn eller en ung:

"Den der får kendskab til, at et barn eller en ung under 18 år fra forældrene eller anden opdragelses side udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare, har pligt til at underrette kommunen."

(Serviceloven § 154)

På www.kolding.dk kan du læse pjecen: "UNDERRETNING – et udtryk for omsorg".

Den skærpede underretningspligt

Derudover gælder en særlig, skærpet underretningspligt efter Servicelovens § 153 for personer, der udøver offentlige hverv eller offentlig tjeneste.

Den skærpede underretningspligt:

- ▶ Er personlig. Den enkelte fagperson er ansvarlig for at reagere og handle på sin egen bekymring.
- ▶ Gælder også, selv om der allerede er et samarbejde i gang om barnet eller den unge.

Gælder bl.a. hvis du er:

- ▶ Er personlig. Den enkelte fagperson er ansvarlig for at reagere og handle på sin egen bekymring.
- ▶ Gælder også, selv om der allerede er et samarbejde i gang om barnet eller den unge.
- ▶ Gælder bl.a. hvis du er:
 - ▶ Lærer
 - ▶ Pædagog/pædagogmedhjælper
 - ▶ Dagplejer
 - ▶ Leder af en institution
 - ▶ Ansat i en institution
 - ▶ Plejefamilie
 - ▶ Skoleleder
 - ▶ Sundhedsplejerske
 - ▶ Praktiserende læge
 - ▶ Jordemoder
 - ▶ Psykolog
 - ▶ Ansat i PPR
 - ▶ SSP medarbejder
 - ▶ Privatansat der udfører opgaver for det offentlige

(Bekendtgørelse om underretningspligt over for kommunen).

BEKENDTGØRELSE OM UNDERRETNINGSPLIGT OVER FOR KOMMUNEN

Den skærpede underretningspligt betyder, at man altid skal underrette sin kommune, hvis man under udøvelsen af tjeneste får kendskab eller særlig grund til at antage:

- At et barn under 18 år kan have behov for særlig støtte
- At et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for særlig støtte på grund af de vordende forældres forhold, eller
- At et barn under 18 år har været udsat for vold eller andre overgreb

Indholdet i en underretning

Når du har besluttet dig for at lave en underretning til Familierådgivningen, skal du gå ind på Kolding Kommunes hjemmeside: www.kolding.dk

På forsiden er der en boks med genveje. Klik på "underret om mistrivsel". På denne side findes en elektronisk formular, både til privatpersoner og til fagpersoner, der ønsker at underrette om bekymring i forhold til et barn/en ungs mistrivsel.

Du finder ligeledes link til pjecen: "underretningspligt for offentlige ansatte". Selve indholdet i en underretning skal være konkret og objektivt.

Så vidt muligt bør du:

- ▶ Angive ajourførte data på både børn, unge og forældre
- ▶ Angive konkrete datoer for episoder og beskrive dine observationer konkret: Hvad er observeret hvornår og under hvilke omstændigheder
- ▶ Undlade tolkninger og vurderinger
- ▶ Beskrive barnets - den unges fysiske, psykiske og sociale forhold
- ▶ Beskrive barnets - den unges ressourcer
- ▶ Beskrive barnets - den unges vanskeligheder
- ▶ Anføre om forældrene er orienteret om underretningen (se nedenfor)

ER DU I TVIVL?

Hvis du er i tvivl om, hvordan du skal forholde dig i forhold til en eventuel underretning, eksempelvis om hvornår og hvordan du bør kontakte forældrene, kan du få hjælp og vejledning.

Du kan ringe til Kolding Kommune på telefon 79797979 og spørge efter vagten til børn og unge.

Du kan også ringe til SISOs anonyme rådgivningstelefon på tlf. 20 77 11 20.

Handleveje for medarbejdere og ledere ansat i Kolding Kommune, samt orientering om arbejdsgange i Familierådgivningen:

Handlevejledningen i dette afsnit retter sig mod ledere og medarbejdere ansat i Kolding Kommune. Andre instanser kan have andre retningslinjer. Beskrivelsen af arbejdsgangene i Familierådgivningen er de samme uanset om underretningen kommer fra ansatte i Kolding Kommune eller andre fagpersoner, der arbejder med børn og unge.

Sager med vold eller seksuelle overgreb på børn og unge kan inddeles i tre forskellige niveauer:

Bekymring, mistanke og konkret viden.

Graden af viden har betydning for den videre handling. Ved alle tre niveauer bør man drøfte sagen med sin leder, og eventuelt hente sparring hos Kolding Kommunes Familierådgivning.

Bekymring

En bekymring er en diffus oplevelse af, at der er signaler på mistrivsel hos et barn, ung eller i barnets - den unges familie. Symptomer og årsager kan være vanskelige at indkredse. Her er således ikke tale om, at man har konkret viden om en konkret handling begået af en bestemt person mod barnet/den unge. Her er heller ikke tale om mistanke.

Bekymringen bør derfor i første omgang i en kortere periode føre til skærpet observation af barnet/den unge og eventuel sideløbende en samtale med forældrene. Du bør også drøfte bekymringen med din leder. Det er vigtigt, at I sammen aftaler, hvordan I vil følge op på bekymringen, og også hvor længe den skærpede observation må pågå, inden I beslutter jer for eventuel videre handling.

Mistanke

Mistanke forstås som mere end en bekymring. Det kan f.eks. handle om en mistanke om, at barnet/den unge er eller har været udsat for en seksuel grænseoverskridende adfærd eller en fysisk eller psykisk voldelig handling fra enten en voksen eller et andet barn/ung. Mistanken kan opstå på baggrund af en nærmere observation af barnet, barnets egne udsagn om hændelser, der har fundet sted, udsagn fra andre, f.eks. andre børn, eller oplysninger, man har fået på anden vis. Mistanke skal altid føre til en underretning.

Konkret viden

Konkret viden handler om de situationer, hvor et barn/en ung har været udsat for en konkret handling i form af overgreb begået af en eller flere personer. Denne viden kan komme i form af udsagn fra barnet/den unge selv, udsagn fra vidner, eller tilståelse fra krænkeren. Konkret viden skal altid føre til en underretning!

Handlevej i forhold til hvem mistanken retter sig imod:

Håndtering af en bekymring, mistanke eller viden er afhængig af hvem mistanken om overgreb retter sig imod:

- ▶ en eller begge forældre/stedforældre
- ▶ andre i barnets netværk eller en ukendt
- ▶ en ansat
- ▶ et andet barn/ung
- ▶ og afhængigt af hvilken arbejdsmæssig funktion man har: Medarbejder, leder eller Familierådgivning.

Handleveje uddybes på de følgende sider.

Mistanke eller viden i forhold til forældre eller andre i forældres sted:**Hvad gør man som medarbejder?**

- ▶ Tal ikke med forældrene/stedforældrene om mistanken.
- ▶ Drøft og afklar evt. mistanke med en kollega, der også kender barnet.
- ▶ Orienter nærmeste leder om mistanken.
- ▶ Nedskriv hvilke observationer, tegn og reaktioner og hændelser, der ligger til grund for mistanken – undgå at tolke på beskrivelserne.
- ▶ Hvis mistanken rejses af en pårørende eller andre, nedskriv da vedkommendes beskrivelse af den konkrete mistanke – undgå at tolke på beskrivelserne.
- ▶ Vis omsorg for barnet og lyt til barnet/den unge, men spørg ikke ind til detaljer om det mulige overgreb.
- ▶ Tal ikke om mistanke eller viden med nogen, der ikke er involveret i sagen.

Hvad gør man som leder?

- ▶ Tal ikke med forældrene eller stedforældrene om mistanken.
- ▶ Som leder er man ansvarlig for behandling af mistanken, herunder ansvarlig for at sende underretning til Kolding Kommunes Familierådgivning.
- ▶ Vurder oplysningerne fra medarbejderen, herunder om karakteren af oplysningerne umiddelbart giver anledning til at underrette Familierådgivningen.
- ▶ Hvis der er i tvivl kan Familierådgivningens Visitation kontaktes på tlf. 7979 7979 (vagten for børn og unge). Her kan man få vejledning i forhold til, om der skal foretages en underretning.

- ▶ Medarbejder bør orienteres om, hvorvidt oplysningerne har ført til en underretning. Hvis det ikke er tilfældet, så orienter medarbejderen om, at vedkommende fortsat vil kunne bruge sin personlige underretningspligt.
- ▶ Som underrettende leder og medarbejder kan man blive bedt om at deltage i et møde med Familierådgivningen med henblik på at uddybe underretningen.
- ▶ Støt medarbejderen i at kunne rumme sagen i den tid, der går, mens udredningsprocessen foregår i Familierådgivningen
- ▶ Støt medarbejderen i at kunne rumme sagen i den tid, der går, mens udredningsprocessen foregår i Familierådgivningen

Hvad gør Familierådgivningen?**Generelt vedrørende underretninger:**

Familierådgivningen skal inden for 24 timer efter modtagelsen af en underretning, vurdere om barnets/den unges sundhed eller udvikling er i fare således, at der straks skal iværksættes en akut indsats overfor barnet/den unge. Familierådgivningen i Kolding Kommune har en visitationsenhed, som modtager og vurderer alle underretninger samme dag, som underretningen kommer ind.

Uden for kommunens åbningstid overtager Familierådgivningens rådighedsvagt og sikrer, at også underretninger, der kommer ind i weekends eller helligdage bliver vurderet samme dag, som de modtages.

Ved underretning om overgreb mod et barn eller en ung, skal en medarbejder fra Familierådgivningen altid afholde en samtale med barnet/den unge. Samtalen med barnet/den unge kan dog undlades i de situationer, hvor det vurderes at barnet eller den unges modenhed eller sagens karakter taler imod samtalens gennemførelse.

Hvis Familierådgivningen vurderer, at der ikke er behov for en akut indsats, overgår den pågældende underretning til de øvrige sagsgegnere for indkomne underretninger.

Specifikt vedrørende underretning:

Ved underretning om overgreb, hvor mistanken retter sig mod barnets/den unges forældre eller stedforældre skal samtalen finde sted uden (sted) forældrenes samtykke og uden deres tilstedeværelse.

I sager, der er så alvorlige, at der foretages politianmeldelse, indledes straks et samarbejde med Børnehuset i Odense.

Mistanke eller viden i forhold til en voksen i barnets netværk (ikke forældre og ikke ansatte):

Hvad gør man som medarbejder?

- ▶ Drøft og afklar eventuelt mistanken med en kollega, der også kender barnet.
- ▶ Orienter nærmeste leder om mistanken.
- ▶ Nedskriv hvilke tegn, reaktioner og hændelser, der ligger til grund for mistanken – undgå at tolke på beskrivelserne.
- ▶ Hvis mistanken rejses af en pårørende eller andre, nedskriv da vedkommendes beskrivelse af den konkrete mistanke – undgå at tolke på beskrivelserne.
- ▶ Vis omsorg for barnet og lyt til barnet/den unge, men gå ikke i detaljer om det mulige overgreb.
- ▶ Tal ikke om mistanke eller viden med nogen, der ikke er involveret i sagen.

Hvad gør man som leder?

- ▶ Lederen er ansvarlig for behandling af mistanken, herunder ansvarlig for at sende underretning til Kolding Kommunes Familierådgivningen.
- ▶ Vurder oplysningerne fra medarbejder, herunder om karakteren af oplysningerne umiddelbart giver anledning til at underrette Familierådgivningen.
- ▶ Hvis der er i tvivl kan Familierådgivningen kontaktes på 79797979 (vagten for børn og unge). Her kan man få vejledning i forhold til, om der skal foretages en underretning.
- ▶ Forældrene skal orienteres, inden der sendes underretning.
- ▶ Orienter medarbejderen om hvorvidt oplysningerne har ført til en underretning. Hvis det ikke er tilfældet, så orienter medarbejderen om, at vedkommende fortsat vil kunne bruge sin personlige underretningspligt.
- ▶ Som underrettende leder kan man, sammen med medarbejderen, blive bedt om at deltage i et møde i Familierådgivningen med henblik på at uddybe underretningen.
- ▶ Støt medarbejderen i at kunne rumme sagen i den tid, der går, mens udredningsprocessen foregår i Familierådgivningen.
- ▶ Tal ikke om mistanke eller viden med nogen, der ikke er involveret i sagen.

Hvad gør Familierådgivningen?

Se ovenstående afsnit vedrørende underretninger generelt.

I sager, der vurderes alvorlige, indgiver Familierådgivningen, i samråd med Senior og socialdirektør, politianmeldelse.

Når der er indgivet politianmeldelse indledes straks et samarbejde med Børnehus Syd i Odense.

Mistanke eller viden i forhold til en ansat: Hvad gør man som medarbejder?

- ▶ Noter hændelserne eller oplysninger du modtager fra forældre eller andre.
- ▶ Kontakt omgående din leder – og kun din leder – hvis du har viden om et seksuelt overgreb eller vold begået af en anden ansat. Din leder har ansvar for at gå videre med sagen.
- ▶ Hvis din viden er rettet mod din leder, skal du kontakte din leders overordnede leder/direktør i Kolding Kommune. Det er herefter denne, der har ansvaret for at gå videre med sagen.
- ▶ Vis omsorg for barnet og lyt til barnet/den unge, men spørg ikke ind til detaljer om det mulige overgreb. Vær til rådighed. Fasthold en normal hverdag for barnet.

Hvad gør man som leder?

- ▶ Vurder tyngden af den skriftlige og mundtlige information, der er indkommet fra medarbejdere, forældre eller andre.
- ▶ Kontakter evt. underretter for yderligere information.
- ▶ Kontakter nærmeste leder/forvaltningsdirektør med henblik på orientering og koordinering af det videre forløb.
- ▶ Ved konkret viden om vold eller seksuelt overgreb begået af en ansat, skal der straks sendes en underretning om barnet til Familierådgivningen.
- ▶ Det pågældende barns forældre skal orienteres om sagen.
- ▶ Vær opmærksom på behovet for støtte og omsorg til de involverede personer:
- ▶ Barnet og dets forældre.
- ▶ Den ansatte, som viden og mistanke er rettet imod.
- ▶ De øvrige ansatte, børn og forældre (bemærk dog her reglerne om tavshedspligt m.v.)
- ▶ Da der er tale om en personalesag, skal sagen – i samarbejde med nærmeste leder/forvaltningsdirektør – koordineres med personalejuridisk afdeling i forhold til det videre forløb og de vedtagne retningslinjer.
- ▶ I samarbejde med nærmeste leder/forvaltningsdirektør – vurderes hvornår, det er relevant at orientere øvrige ansatte, de andre forældre, bestyrelse m.v.

Hvad gør Familierådgivningen?

Se ovenstående afsnit vedrørende underretninger generelt.

I sager, der vurderes alvorlige, indgiver Familierådgivningen i samråd med Senior og Socialdirektøren politianmeldelse.

Når der er indgivet politianmeldelse indledes straks et samarbejde med Børnehus Syd i Odense.

Mistanke eller viden i forhold til et barn under 15 år:

Hvad gør man som medarbejder?

- ▶ Overraskes børnene i situationen, spørg dem da på en neutral måde om, hvad de laver/leger, og hvor det evt. har set eller kender denne leg fra? Lyt til børnene og undgå at "afhøre" dem.
- ▶ Drøft og afklar eventuelt viden og mistanke med en kollega, som også kender barnet eller børnene.
- ▶ Nedskriv hvilke tegn, reaktioner eller hændelser, der ligger til grund for viden eller mistanke – undlad tolkninger.
- ▶ Kommer viden eller mistanke af en pårørende eller andre, nedskriv da vedkommendes beskrivelse så konkret som muligt og undlad at tolke på disse oplysninger.
- ▶ Tal ikke med mistanken med nogen, der ikke er involveret i sagen.

Hvad gør man som leder?

- ▶ Vurder medarbejderens oplysninger, herunder om karakteren af oplysningerne tyder mere på en eksperimenterende leg end på en overgrebs-situation.
- ▶ Hvis der er i tvivl om ovenstående kan kontakte Familierådgivningen kontaktes for hjælp til en nærmere vurdering af oplysningerne.
- ▶ Der skal ved leg og aktiviteter, der vækker tvivl eller bekymring om et seksuelt overgreb, altid foretages en underretning til Familierådgivningen, både i forhold til det barn, der er blevet udsat for overgreb af et andet barn, og i forhold til det barn, der har udvist seksuelt grænseoverskridende adfærd.
- ▶ Hvis det er afklaret, at det drejer sig om en voldelig eller seksuel handling, skal du, eventuelt sammen med medarbejderen, allerede samme dag indkalde og/eller orienterer begge børns forældre om hændelsen.
- ▶ Ved samtale med forældrene orienteres om, at der skal indsendes en underretning til Familierådgivningen på hvert af børnene, så de kan få den relevante hjælp og støtte.
- ▶ Hvis der i forløbet opstår mistanke om, at et af børnene har været udsat for seksuelt overgreb fra forældre eller andre voksne i forældrenes sted, underrettes Familierådgivningen med en særskilt underretning uden at forældrene orienteres. Herefter anvendes proceduren vedrørende viden eller mistanke rettet mod forældre eller andre voksne i forældres sted.
- ▶ Som underrettende leder kan man, sammen med medarbejderen, blive bedt om at deltage i et møde med Familierådgivningen med henblik på at uddybe underretningen.
- ▶ Støt medarbejder i at kunne rumme den tid, der går, mens udredningsprocessen foregår i Familierådgivningen.

Hvad gør Familierådgivningen?

I sager, med viden eller mistanke om, at et barn/en ung under 15 år har udsat et andet barn for seksuelt krænkende adfærd, skal Familierådgivningen sikre, at der udfærdiges socialfaglig undersøgelse (§50 undersøgelse) på begge børn.

Med baggrund i disse undersøgelser iværksættes relevant støtte eller behandling til både det barn, der er krænkede, og det barn, der har udvist seksuelt grænseoverskridende adfærd.

Må man tale med barnet?

Som fagperson kan man blive i tvivl, når der opstår en bekymring eller mistanke om vold og seksuelle overgreb mod et barn. Hvor meget må man tale med barnet? Kommer man til at ødelægge den politimæssige efterforskning?

Man må gerne lytte til og stille forståelses spørgsmål eller afklarende spørgsmål til barnet. Hvis der senere skal udarbejdes en underretning eller foretages en politianmeldelse, vil samtalen med barnet indgå som et af elementerne i den beskrivelse, som fagpersonen videregiver.

"Til brug for vurderingen af en underretning (efter §§ 152-154, jf. stk.1) kan der finde en samtale sted med barnet eller den unge. Samtalen kan finde sted uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver og uden dennes tilstedeværelse, når hensynet til barnets eller den unges bedste taler herfor. Ved underretning om et overgreb mod et barn eller en ung skal der finde en samtale sted med barnet eller den unge. Ved underretning om overgreb mod et barn eller en ung fra barnets eller den unges forældres side, skal samtalen finde sted uden samtykke fra forældremyndighedens indehaver og uden dennes tilstedeværelse.

(Servicelovens § 155, stk. 2).

"Samtale efter denne bestemmelse kan undlades i det omfang barnets eller den unges modenhed eller sagens karakter taler imod samtals gennemførelse".

(Servicelovens § 155, stk. 3).

Fokus på barnet og familien

Både i opsporing af overgreb og i situationer, hvor det er kommet frem, at et barn har været udsat for overgreb, har man en vigtig rolle som den fagperson, lærer eller pædagog, der har med barnet at gøre i hverdagen. Mange følelser og reaktioner er i spil hos både barnet og familien. Det er vigtigt, at man som fagperson har fokus på barnet og familien. Barnet har behov for, at man fortsat drager omsorg for det og, at hverdagen er så tryk, forudsigelig og genkendelig som muligt midt i den vanskelige situation, der kan opstå, når det kommer frem, at et barn har været udsat for overgreb.

Børnehus

"Når et barn eller en ung har været udsat for overgreb, eller ved mistanke herom, skal kommunalbestyrelsen til brug for den børnefaglige undersøgelse efter § 50 benytte det børnehus, som kommunen er tilknyttet".

(Servicelovens § 50b).

"Under behandling af en sag, hvor et børnehus benyttes, kan personalet i Børnehuset, politiet og anklagemyndigheden og sundhedsmyndighederne, autoriserede sundhedspersoner og kommunale myndigheder, der løser opgaver inden for området for udsatte børn og unge, indbyrdes udveksle oplysninger om rent private forhold vedrørende barnets eller den unges personlige og familiemæssige omstændigheder, hvis udvekslingen må anses for nødvendig af hensyn til barnets eller den unges sundhed og udvikling".

(Servicelovens § 50c)

Når et barn eller ung har været udsat for overgreb eller ved mistanke herom, skal Familierådgivningen, som led i den børnefaglige undersøgelse benytte Børnehuset i Odense.

I Børnehuset håndteres som udgangspunkt sager, hvor overgrebet har en sådan karakter, at der er behov for et samarbejde mellem kommune, politi og/eller sundhedsvæsen. Det er Kolding Kommune, der vurderer, hvorvidt der er tale om en sag, der involverer politi og/eller sundhedsvæsen. Kolding Kommune bevarer myndighedsansvaret i forhold til barnet eller den unge under hele forløbet i Børnehuset.

Indsatsen i Børnehuset består af en udredning og undersøgelse af barnets eller den unges forhold

med henblik på at afdække barnet eller den unges behov for særlig støtte foranlediget af overgrebet. Undersøgelsen foretages som en del af den børnefaglige undersøgelse.

I forbindelse med en konkret efterforskning anvender politiet Børnehusets børnevenligt indrettede vidneafhøringslokale til at foretage videoafhøring af barnet eller den unge. Politiet vurderer om der er behov for en retsmedicinsk undersøgelse.

Som udgangspunkt kan børn til og med 12 år blive videoafhørt i Børnehuset. I særlige tilfælde kan der dog dispenseres fra denne aldersgrænse begrundet i barnets/den unges udvikling og psykiske tilstand.

Det kan fx være tilfældet, hvor en ung over 12 år har en kognitiv funktions-nedsættelse. Politiet bestemmer, hvor børn og unge over 12 år skal afhøres.

I tilfælde hvor det er muligt og hensigtsmæssigt kan politiet vælge at afhøre unge over 12 år i Børnehusets lokaler. Unge over 12 år deltager som udgangspunkt i det efterfølgende retsmøde.

I Børnehuset inddrages endvidere sundhedsfagligt personale i en vurdering af barnets behov for lægelig undersøgelse og behandling. Sideløbende med politiets og sundhedsvæsenets indsats vurderer Børnehusets personale, om det er relevant at tilbyde barnet eller den unge og de nære relationer krisestøtte. Personalet i Børnehuset yder rådgivning og vejledning til myndighedsrådgiveren i Kolding Kommune i forhold til den børnefaglige undersøgelse og håndteringen af den samlede families situation, herunder barnets og familiens evt. fremadrettede behov for særlig støtte.

Det er fortsat Kolding Kommune, der har myndighedsansvaret under hele forløbet i sagen, hvor børnehuset benyttes.

Såfremt der er behov for psykologisk behandling under forløbet visiteres sagen sideløbende til forløb i Kolding Kommunes Børnefamiliehus.

Samarbejde mellem kommunen og statsforvaltningen:

I konfliktfyldte skilsmisssager, hvor forældrenes konfliktniveau overskygger fokus på barnet, fx på grund af sociale problemer i familien eller beskyldninger om vold og overgreb mod barnet, etableres et tæt samarbejde mellem Kolding Kommunes Familierådgivning og Statsforvaltningen for at sikre en målrettet indsats over for barnet og forældrene.

Formålet med det tætte samarbejde er:

- ▶ At sikre, at der hurtigere nås frem til en afgørelse.
- ▶ At sikre at konflikten mellem forældrene begrænses.
- ▶ At begrænse den belastning, som sagsbehandling hos flere myndigheder kan udgøre for barnet.
- ▶ At sikre at kommunes oplysninger omkring barnet og familiens sociale forhold indgår i statsforvaltningens grund for den afgørelse, der træffes, herunder i sager om (mistanke) vold og seksuelle overgreb i hjemmet

Kolding Kommune

SENIOR- OG SOCIALFORVALTNINGEN
Rådgivningsområdet
Nicolai Plads 6
6000 Kolding
Tlf. 79 79 29 06